

PHÂN TÍCH MỘT SỐ LỖI DỊCH THUẬT LIÊN QUAN ĐẾN YẾU TỐ KINH TẾ - CHÍNH TRỊ TRONG GIẢNG DẠY BIÊN - PHIÊN DỊCH TIẾNG HÀN

Luong Quoc An

*Trường Đại học Ngoại ngữ - Tin học TP.HCM, số 828 Sư Vạn Hạnh, Phường 13, Quận 10, TP. HCM, Việt Nam***Tác giả liên hệ: anlq@hufliit.edu.vn***THÔNG TIN BÀI BÁO**

Ngày nhận: 24/03/2024
Ngày hoàn thiện: 15/06/2024
Ngày chấp nhận: 18/06/2024
Ngày đăng: 08/12/2024

TÓM TẮT

Các học phần Biên – Phiên dịch thường xuất hiện trong cả chương trình đào tạo ngành Ngôn ngữ Hàn Quốc và ngành Hàn Quốc học ở bậc Đại học, Cao đẳng. Đây cũng là kỹ năng cần thiết đối với sinh viên đang theo học hai ngành này bởi lẽ hầu hết sau khi ra trường các em đều cần phải sử dụng đến kỹ năng này trong công việc. Đặc biệt trong bối cảnh hai nước Việt Nam và Hàn Quốc đã nâng cấp lên Quan hệ Đối tác chiến lược toàn diện vào cuối năm 2022 thì nhu cầu về nhân tài biết tiếng Hàn và giỏi kỹ năng biên – phiên dịch lại càng trở nên cấp thiết. Tuy nhiên nhìn vào thực tế hiện nay, nhiều sinh viên ngành Hàn chỉ tập trung vào việc học tiếng Hàn trong suốt 4 năm đại học mà không tích lũy được những kiến thức về các lĩnh vực trong đời sống như kinh tế, chính trị, xã hội... Điều này dẫn đến một thực trạng là trong quá trình dạy biên – phiên dịch, khi gặp phải những ngữ liệu có liên quan đến những chủ đề này thì một số sinh viên không thể dịch được, hoặc ngay từ đầu không hiểu được đó là gì. Trong khuôn khổ bài viết này, chúng tôi sẽ đưa ra một số lỗi mà sinh viên thường gặp phải trong quá trình dịch bài trong học phần biên – phiên dịch ở chương trình đại học, đồng thời khái quát một số phương pháp giảng dạy nhấn mạnh các yếu tố kinh tế, chính trị.

TỪ KHÓA

Biên – phiên dịch;
Phương pháp giảng dạy;
Yếu tố kinh tế;
Yếu tố chính trị.

ANALYZING SOME TRANSLATION ERRORS RELATED TO ECONOMIC AND POLITICAL FACTORS IN TEACHING KOREAN TRANSLATION AND INTERPRETATION

Luong Quoc An

*HCMC University of Foreign Languages - Information Technology, 828 Su Van Hanh, Ward 13, District 10, HCMC, Vietnam***Corresponding Author: anlq@hufliit.edu.vn***ARTICLE INFO**

Received: Mar, 24th, 2024
Revised: Jun, 15th, 2024
Accepted: Jun, 18th, 2024
Published: Dec, 8th, 2024

KEYWORDS

Translation and Interpreting skill;
Teaching method;
Economic factor;
Political factor.

ABSTRACT

Modules of Translation and Interpreting skill often appear in both Korean Language and Korean Studies training programs at the University and College. This is also a necessary skill for students studying these two majors because most of them need to use this skill at work after graduating. Especially after Vietnam and South Korea upgraded the relationship to “Comprehensive Strategic Partnership” by the end of 2022, the demand for labor who can speak Korean and are good at translation and interpretation skills becomes even more urgent. However, looking at the current reality, many Korean Studies students only focus on learning Korean during their 4 years of university without accumulating knowledge about economics, politics, society... This leads to a situation when encountering documents related to these topics, some students cannot translate to Korean or Vietnamese, or do not understand. In the article, we will point out some mistakes that students often make during the translation process in the Translation and Interpretation module in the University program, and we will generalize some teaching methods that encounter economic and political factors.

Available online at: <https://js.lhu.edu.vn/index.php/lachong>

1. GIỚI THIỆU

Những năm gần đây, số lượng người học tiếng Hàn ở Việt Nam liên tục gia tăng. Đặc biệt kể từ khi Bộ Giáo dục – Đào tạo ban hành Quyết định 712/QĐ-BGDĐT về việc thí điểm tiếng Hàn trở thành một trong những Ngoại ngữ 1 thì cơ hội tiếp xúc với tiếng Hàn của người Việt, đặc biệt là từ cấp phổ thông ngày càng rộng mở. Số lượng người học tiếng Hàn tăng liên tục như vậy là điểm sáng cho thị trường lao động trong nước, khi đảm bảo được một lực lượng lao động am hiểu tiếng Hàn và văn hoá Hàn Quốc có thể làm việc trong các doanh nghiệp Hàn Quốc, góp phần thúc đẩy mối quan hệ hai nước lên tầm cao mới. Tuy nhiên điều này cũng tạo ra áp lực cho chính bản thân những người đang theo học tiếng Hàn và định hướng chọn tiếng Hàn làm công cụ nghề nghiệp trong tương lai. Bởi lẽ khi số lượng người biết tiếng Hàn ngày càng đông, thậm chí số lượng người am hiểu tiếng Việt cũng gia tăng, cùng với sự phát triển của các công cụ dịch thuật sẽ tạo áp lực cạnh tranh giữa những người đang theo học tiếng Hàn. Làm thế nào để đào tạo ra những cử nhân giỏi tiếng Hàn và am hiểu được các lĩnh vực có liên quan đến Hàn Quốc cũng là mối trăn trở của những nhà giáo dục, đặc biệt là những người trực tiếp xây dựng chương trình và giảng dạy cho hai ngành Ngôn ngữ Hàn Quốc và Hàn Quốc học. Một số sinh viên khi lựa chọn ngành Ngôn ngữ Hàn Quốc hoặc Hàn Quốc học (gọi tắt là: “ngành Hàn”) ngay từ lúc bắt đầu bước chân vào ngưỡng cửa đại học có khuynh hướng ngộ nhận hai chuyên ngành chỉ đơn thuần học tiếng Hàn. Và nhiều bạn cũng chỉ phấn đấu làm sao để giỏi tiếng Hàn và lấy được TOPIK cao nhằm phục vụ cho việc tốt nghiệp hoặc xin việc. Tuy nhiên vấn đề ở đây đó là, nếu chỉ biết mỗi tiếng Hàn không thì chưa đủ để có thể làm việc ở ngoài xã hội.

Bài viết này nêu lên một số lỗi sinh viên thường gặp phải trong quá trình dịch bài xuất phát từ việc sinh viên thiếu kiến thức về kinh tế, chính trị, xã hội. Đồng thời khái quát một số phương pháp giảng dạy có lồng ghép các yếu tố đó trong quá trình giảng dạy những học phần này.

2. NỘI DUNG

Việc dịch thuật không đơn thuần chỉ dựa vào kiến thức về tiếng Hàn và sử dụng từ điển làm công cụ hỗ trợ mà nó còn là sự tổng hợp các kiến thức nền thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau được tích lũy trong suốt cuộc đời con người. Bản thân người dịch khi tiếp cận với một khái niệm lạ xuất hiện trong tài liệu nguồn thì trước hết cũng cần phải tìm hiểu, tra cứu xem nó là gì trước khi tìm kiếm từ ngữ phù hợp để dịch ra tiếng khác.

Trong khuôn khổ bài viết này, chúng tôi sử dụng chủ yếu phương pháp nghiên cứu định tính, dựa trên kết quả tổng hợp từ các bài tập dịch nhóm trong học phần Kỹ năng phiên dịch tiếng Hàn của 61 sinh viên thuộc 3 lớp của Khoa 2020, ngành Hàn Quốc học – Trường Đại học Lạc Hồng. Học phần Kỹ năng phiên dịch tiếng Hàn có thời lượng 3 tín chỉ, tương đương 60 tiết thực học trên lớp, được xếp vào học kỳ cuối (học kỳ 7) trước khi các em thực tập và ra trường. Vì thế trình độ của sinh viên khi tham gia học phần này cơ bản đã đạt mức trung cấp trở lên.

Ở đây, chúng tôi tập trung phân tích những lỗi sai trong cách sử dụng từ ngữ của sinh viên, chủ yếu do thiếu những kiến thức nền thuộc nhiều lĩnh vực như kinh tế,

chính trị, xã hội... nhằm làm nổi bật tầm quan trọng của những yếu tố này trong việc giảng dạy kỹ năng biên – phiên dịch tiếng Hàn trong chương trình đào tạo ngành Hàn Quốc học và Ngôn ngữ Hàn Quốc ở bậc Đại học.

2.1. Một số lỗi thường gặp trong quá trình dịch bài của sinh viên

2.1.1. Lỗi dịch thuật xuất phát từ lỗi “dịch nguyên tự”

Theo Nghiêm Thị Thu Hương (2021) [1-2], dịch nguyên tự là sự thay thế một yếu tố ngữ nguồn bằng một yếu tố tương ứng trong ngữ đích. Dịch nguyên tự trung thành cả về nội dung và hình thức diễn đạt của ngữ nguồn, câu dịch tôn trọng quy tắc ngữ pháp của ngữ đích. Người học ngoại ngữ có xu hướng chọn cách dịch nguyên tự do thói quen này đã hình thành từ quá trình học sơ cấp. Khi tiếp xúc với một ngoại ngữ nào đó ở trình độ mới bắt đầu, người dạy thường cho sinh viên dịch câu dựa trên những ngữ pháp mới học và lúc này thông thường là dịch sát, không khác biệt nhiều cả về từ vựng lẫn ngữ pháp. Chẳng hạn như khi học ngữ pháp N-을/를 (trợ từ chỉ tân ngữ), người dạy đưa ra câu “Minsoo đang ăn cơm” thì người học sẽ được thực hành dịch là “민수 씨가 밥을 먹어요”, bám sát 100% văn bản nguồn. Điều này vô hình trung hình thành thói quen dịch nguyên tự và kể cả khi học đến trình độ cao hơn, sinh viên cũng có xu hướng “có sao dịch vậy”. Tức là hề gặp từ vựng mới, ngữ pháp mới là các bạn đều phụ thuộc vào từ điển, chỉ cần tìm ra từ đó là gì trong từ điển là cứ thế cho vào văn bản dịch.

VD1) 삼성전자는 하노이 R&D 센터 개소로 베트남이 글로벌 생산기지 역할을 넘어 전략기지로 격상됐다고 평가했다.

Ở VD1, từ “넘다” theo từ điển có nghĩa là “vượt qua, quá mức”. Người dịch có xu hướng dùng đúng từ “vượt” để đưa vào bản dịch nhưng nếu dịch như thế sẽ không thể hiện đúng ý nghĩa của văn bản nguồn. Cần phải hiểu ý người viết câu này muốn nhấn mạnh sự kiện khánh thành Trung tâm R&D Hà Nội sẽ giúp nước ta trở thành một cứ điểm chiến lược có thể nghiên cứu, phát triển các sản phẩm công nghệ cao, thay vì chỉ dừng lại ở vai trò của một công xưởng sản xuất theo đơn đặt hàng.

Bản dịch tham khảo: Công ty Samsung Electronics nhận xét, việc khánh thành Trung tâm R&D ở Hà Nội đã đưa Việt Nam **bứt phá ra khỏi** vai trò như một “cứ điểm sản xuất” toàn cầu để nâng cấp lên thành “cứ điểm chiến lược”.

VD2) GS25 는 매장에 한글을 그대로 사용하고 떡볶이, 삼각김밥 등 한국식 먹거리를 즉석식품으로 판매했다.

Với VD2 này, hầu hết sinh viên đều dịch sát nghĩa từ “삼각김밥” là “kimbap tam giác”. Tuy nhiên, nếu thực tế đã từng ghé thử các cửa hàng tiện lợi hoặc có am hiểu về ngành bán lẻ sẽ không dùng từ này. Thay vào đó sẽ dịch “삼각김밥” là “cơm nắm” hoặc “cơm nắm tam giác”.

Bản dịch tham khảo: *Chuỗi cửa hàng GS25 sử dụng nguyên vẹn tiếng Hàn tại cửa hàng và bán các món ăn Hàn Quốc như ttokbokki, com namm... để ăn tại chỗ.*

VD3) *투본 강을 끼고 있는 작은 마을 호이안. 마을 전체가 유네스코 세계문화유산으로 지정된 다낭 여행의 필수 코스이다.*

Từ “마을” có nghĩa là “ngôi làng”. Tuy nhiên không hẳn lúc nào cũng sử dụng với nghĩa ngôi làng hay vùng nông thôn. Chẳng hạn như ở các thành phố lớn Hàn Quốc có loại “마을버스” là một loại xe buýt chủ yếu chạy trong một quận nội thành, nếu dịch là “xe buýt làng” thì quá khiên cưỡng. Từ đây có thể thấy được người Hàn có xu hướng dùng từ “마을” kể cả khi nó được đặt trong bối cảnh thành thị... Thành thử ở VD3 nếu dịch là “ngôi làng Hội An” thì hoàn toàn không chính xác. Thậm chí dịch là “thị trấn Hội An” cũng không đúng vì Hội An đã là một thành phố trực thuộc tỉnh Quảng Nam, không phải thị trấn trực thuộc huyện. Ở câu này nên linh hoạt dịch là “phố cổ Hội An”.

Bản dịch tham khảo: *Phố cổ Hội An nhỏ bé nằm nép mình bên dòng sông Thu Bồn. Đây là địa điểm nhất định phải ghé trong chuyến du lịch Đà Nẵng, toàn bộ phố cổ đã được UNESCO công nhận là Di sản Văn hóa Thế giới.*

VD4) *Hiện nay, Hàn Quốc là nhà đầu tư nước ngoài trực tiếp lớn nhất tại Việt Nam với 82 tỷ USD vốn đăng ký.*

Từ “nhà đầu tư” trong VD4 không phải là một cá nhân hay một pháp nhân cụ thể nào đó mà là nói về tập thể những cá nhân và pháp nhân của Hàn Quốc có đầu tư vào Việt Nam. Nếu người dịch chỉ nhìn từ “nhà đầu tư” mà dịch sát là “투자자” thì sẽ không khớp với chủ ngữ trong câu là “한국” (Hàn Quốc). Thay vào đó phải dùng từ “투자국” (Quốc gia đầu tư).

Bản dịch tham khảo: *현재 한국은 총 투자액 820 억 달러로 베트남의 최대 FDI 투자국이다.*

VD5) *...Triển lãm dự kiến thu hút sự tham gia của 20 doanh nghiệp xuất khẩu thủy sản như lá kim, bào ngư hay muối biển.*

Từ “lá kim” trong VD5 là lá rong biển, một trong những món ăn thường ngày quen thuộc của người Hàn, là nguyên liệu để làm món cơm cuộn Kimbap. Tuy nhiên, trong quá trình dịch bài, chúng tôi nhận thấy nhiều nhóm sinh viên sử dụng từ “chimệp”, cũng là “lá kim” trong tiếng Việt nhưng lại là một loại thực vật thân gỗ, có lá hình kim. Ở đây phải dùng từ “김” mới đúng là lá kim (một loại tảo biển) vì đi sau nó là bào ngư, muối biển.

Bản dịch tham khảo: *박람회에는 김이나 전복, 해염 등 수산물 수출 업체 20 개사가 참여할 예정이다.*

Như vậy, có thể thấy ở những ví dụ trên, lỗi dịch thuật xuất phát từ việc quá lạm dụng từ điển. Chỉ cần gặp từ mới hoặc có thể là từ mà mình đã biết nghĩa rồi thì người

dịch cứ thế sử dụng nghĩa trong từ điển (hoặc nghĩa mình biết) để đưa vào bản dịch. Phương pháp dịch thì rất đa dạng, nếu chỉ chăm chăm vào mỗi cách dịch nguyên tự như vậy thì sẽ không thể cho ra được một bản dịch hay. Tuy nhiên, lỗi này cũng xuất phát từ việc thiếu hiểu biết về những kiến thức chuyên ngành xuất hiện trong văn bản nguồn, hoặc thậm chí là sự cầu thả, không để tâm tìm hiểu thuật ngữ lạ trước khi bắt tay vào dịch. Chẳng hạn như ở VD2, nếu sinh viên chịu khó vào trang chủ của GS25 hay đọc các bài báo tiếng Việt nói về việc kinh doanh của nhãn hiệu này, hoặc thậm chí trực tiếp đi đến cửa hàng tiện lợi GS25 gần nhất thì có lẽ sẽ lựa chọn được từ ngữ phù hợp để đưa vào văn bản đích.

2.1.2 Lỗi dịch thuật do quên “nội địa hoá thông tin”

Theo Vũ Văn Đại (2017)[3-4], “Nội địa hóa là quá trình nhận thức thông tin quốc tế thông qua lăng kính quốc gia, hay một khu vực địa chính trị nhất định và nhà báo, dịch giả đóng vai trò trung gian quan trọng”. Mục đích của dịch thuật là nhằm để cho người của nước khác hiểu được ngữ nguồn muốn nói gì. Tuy nhiên nhiều trường hợp không đứng trên lập trường của người đọc bản dịch dẫn đến những câu từ mơ hồ, khó hiểu.

VD6) *Chiều 5/12, ngay sau cuộc hội đàm tại Thủ đô Seoul, Hàn Quốc, Chủ tịch nước Nguyễn Xuân Phúc và Tổng thống Hàn Quốc Yoon Suk Yeol đã có cuộc gặp gỡ báo chí [...].*

Đây là câu đầu tiên trong một bài báo. Đối với văn bản nguồn viết bằng tiếng Việt, người Việt Nam khi nhìn vào họ tên nhân vật đã biết rõ Chủ tịch nước là Chủ tịch nước Việt Nam nên không cần thiết thêm chữ “Việt Nam” ngay sau chức danh. Ngược lại khi nói Tổng thống Yoon Suk Yeol mà không có chữ “Hàn Quốc” thì chưa chắc người đọc biết được ông là tổng thống Hàn Quốc. Tương tự như vậy, khi dịch ra tiếng Hàn cũng cần phải xử lý bản dịch giống như thế. Nghĩa là, phải dịch đầy đủ 응우옌 쑤언 폭베트남 국가주석, không được lược bỏ chữ 베트남 vì chưa chắc người Hàn nào đọc lên cũng biết đây là Chủ tịch nước của Việt Nam. Cụm từ “Tổng thống Hàn Quốc Yoon Suk Yeol” cũng thế, có thể lược bỏ từ “한국” thành “윤석열 대통령” bởi vì người Hàn đọc lên sẽ biết ngay ông là tổng thống nước họ rồi. Thậm chí có thể đảo vị trí hai nhà lãnh đạo để phù hợp với nguyên tắc nêu tên nhân vật nước mình trước. Một lưu ý nữa đó là cụm từ “Thủ đô Seoul, Hàn Quốc” có thể lược bớt cụm từ “thủ đô” và “Hàn Quốc”, chỉ cần dịch thành “서울에서” là người đọc sẽ tự hiểu là thủ đô Seoul của nước họ.

Bản dịch tham khảo: *윤석열 대통령과 응우옌 쑤언 폭 베트남 국가주석은 지난 5 일 오후 서울에서 진행된 정상회담 직후 기자회견을 갖고 (생략).*

VD7) *최근 VN 익스프레스, 베트남넷 등 현지 매체를 종합하면 2035년부터 베트남 65 세 인구는 전체 인구 대비 15%를 넘을 것으로 예상됐다.*

Tương tự vấn đề được đề cập ở VD6, ở ví dụ này từ “현지 매체” cũng được nhiều sinh viên dịch thẳng thành

“truyền thông địa phương”, trong khi những tờ báo VnExpress và VietNamNet là những tờ báo lớn ở nước ta. Nếu dịch sát thành “truyền thông địa phương” sẽ dễ khiến người đọc nhầm lẫn đây là tờ báo xuất bản ở một địa phương nào đó ở Việt Nam. Ở đây phải hiểu “현지” mà người Hàn dùng chính là đang ám chỉ Việt Nam. Thành thử nếu dịch ra tiếng Việt để người Việt Nam đọc, người dịch có thể dịch cải biên thành “truyền thông Việt Nam”, “truyền thông trong nước”, “truyền thông nước ta”... Tương tự, nếu gặp từ “국내” trong báo Hàn, người dịch cũng không nên vội vàng dịch là “trong nước” mà phải hiểu đó là “Hàn Quốc”.

Bản dịch tham khảo: Theo nguồn tin tổng hợp từ truyền thông trong nước như VnExpress, VietNamNet..., dự đoán kể từ năm 2035, dân số già trên 65 tuổi ở nước ta sẽ chiếm hơn 15% toàn bộ dân số.

VD8) Ngày 31/10, Bộ Nội vụ Hàn Quốc cho biết dân số là người nước ngoài cư trú tại nước này trong năm 2021 đã giảm 1% so với năm trước đó.

Thay vì dịch “Bộ Nội vụ Hàn Quốc” là “행정안전부” thì có sinh viên lại dịch sát thành “내무부” như tiếng Việt, trong khi ở bộ máy chính phủ Hàn Quốc không có bộ nào tên này. Điều này xuất phát từ sự chủ quan, khi không chịu tra cứu trước trên mạng mà chỉ nhìn vào từ Hán Việt “Bộ Nội vụ” và cứ thế mà dịch ra thành “내무부”.

Bản dịch tham khảo: 지난 31 일, 행정안전부는 2021 년 국내 거주 외국인 수가 지난 해에 비해 1% 감소했다고 밝혔다.

VD9) “부자가 되기 전에 늙어가는 위험에 직면할 것이다 (getting old before getting rich).” 다오응옥중(Dao Ngoc Dung) 베트남 노동보훈사회부장관이 한 말이다.

Trong VD9, câu văn tiếng Hàn “부자가 되기 전에 늙어가는 위험에 직면할 것이다” là một câu nói đã được người viết bài báo này dịch từ tiếng Anh. Nếu lấy từ tiếng Hàn để dịch ra tiếng Việt thành “Trước khi giàu chúng ta phải đối mặt với nguy cơ già đi” sẽ không sát với câu nói mà thực tế Bộ trưởng Đào Ngọc Dung đã phát biểu, mà lại còn rườm rà và không súc tích. Để chuyển ngữ đúng câu này, người dịch cần tìm kiếm những bài báo có trích dẫn câu phát biểu này của Bộ trưởng thay vì dịch lại từ văn bản nguồn tiếng Hàn. Câu nói đó chỉ vón vện bốn chữ “Chưa giàu đã già”. Thành thử, khi dịch những văn bản nguồn bằng tiếng Hàn mà có nhắc đến những thông tin liên quan tới Việt Nam, người dạy cần phải lưu ý sinh viên phải tra cứu kỹ thay vì chăm chăm dịch từ tiếng Hàn ra tiếng Việt. Thậm chí chúng tôi còn gặp một số bản dịch để nguyên tên Bộ trưởng không dấu như phần trong ngoặc kép ở văn bản nguồn.

Bản dịch tham khảo: “Chưa giàu đã già”. Đây là câu nói của Bộ trưởng Bộ Lao động, Thương Binh và Xã hội Đào Ngọc Dung.

Những lỗi kể trên đều xuất phát từ việc người dịch chưa thực sự tìm hiểu kỹ về bối cảnh kinh tế, chính trị của hai nước, dẫn đến việc dùng từ ngữ chưa chính xác. Hoạt động dịch thuật là không chỉ chuyển ngôn ngữ một cách máy móc mà làm trung gian, khắc phục khoảng cách văn hoá trên cơ sở kiến thức ngôn ngữ, văn hoá và cách xử lý phù hợp theo tình huống giao tiếp của người dịch (Trần Thị Hương, 2018) [5] Trong quá trình dịch, nếu bỏ qua bước nội địa hoá thông tin sẽ dễ dàng cho ra một bản dịch gây khó hiểu cho người đọc.

2.1.3 Lỗi dịch thuật liên quan đến từ gốc Hàn

Tiếng Hàn và tiếng Việt có một điểm chung là sở hữu số lượng từ vựng gốc Hán rất nhiều. Đa phần danh từ riêng chỉ tên người hoặc địa danh ở cả hai nước đều sử dụng từ gốc Hán. Do đó, khi gặp những tên riêng gốc Hán xuất hiện trong văn bản nguồn, người dịch cũng cần cân nhắc kỹ trước khi quyết định dịch theo hướng phiên âm hay theo hướng từ gốc Hán.

VD10) 내원교 – 베트남 화폐에 그려질 정도로 인기 있는 400 년 역사의 일본식 다리

Chẳng hạn như ở VD10, “내원교” là Lai Viễn Kiều, tức là chùa Cầu, một danh thắng nổi tiếng ở phố cổ Hội An. Đa số báo Hàn hoặc người Hàn đều gọi cây cầu bằng tên Hán Hàn này. Tuy nhiên khi đưa tiêu đề ở VD10 cho sinh viên dịch sang tiếng Hàn, chúng tôi nhận được bản dịch là “Cầu Naewongyo – Cây cầu mang phong cách...”. Khi nhìn bản dịch này, nhiều người Việt sẽ bối rối không biết là đang nói đến một cây cầu ở Hàn Quốc hay ở Việt Nam. Đây là một lỗi dịch thuật khá trầm trọng xuất phát từ việc không chịu tìm hiểu kỹ nguồn gốc của danh từ riêng gốc Hán xuất hiện trong văn bản nguồn. Đối với câu này có thể dịch “내원교” là “Lai Viễn Kiều” hoặc “chùa Cầu” đều được, nhưng xét về mức độ phổ biến thì nên chọn tên “chùa Cầu”.

Bản dịch tham khảo: Chùa Cầu – Cây cầu mang phong cách Nhật có lịch sử 400 năm, nổi tiếng đến mức được in trên tờ tiền Việt Nam.

VD11) 세종대왕께서 백성을 사랑하는 마음으로 훈민정음을 편찬하고 한글을 창제하여 세상에 퍼낸 것을 기념하는 날입니다.

VD11 lấy từ một bài phát biểu của người Hàn trong buổi lễ kỷ niệm ngày chữ Hàn (Hangeul’s day). Cụm từ “훈민정음” nếu dịch tiếng Việt theo dạng phiên âm là Hunminjeongum thì sẽ tạo cảm giác xa lạ cho người nghe, đặc biệt với những người Việt Nam hoàn toàn không biết tiếng Hàn và lịch sử hình thành chữ Hàn. Ở đây nên chọn dịch theo âm Hán Việt là “Huấn dân chính âm” sẽ cho cảm giác gần gũi hơn, và với những người Việt am hiểu từ Hán Việt có thể hiểu được chút ít về ý nghĩa của bốn chữ Hán Việt này.

Bản dịch tham khảo: Đây là ngày kỷ niệm việc vua Sejong đã biên soạn Huấn dân chính âm và sáng tạo ra chữ Hàn với tấm lòng yêu thương bá tánh, sau đó đã được truyền bá ra khắp thế giới.

2.3 Một số đề xuất giảng dạy biên – phiên dịch tiếng Hàn có lồng ghép yếu tố kinh tế, chính trị

Từ những lỗi dịch thuật kể trên, có thể thấy được tầm quan trọng của việc trang bị cho sinh viên – những người dịch tương lai, kiến thức về nhiều lĩnh vực khác nhau trong đời sống, đặc biệt là hiểu biết về kinh tế, chính trị, xã hội của hai nước Việt Nam và Hàn Quốc. Để cải thiện tình trạng này, chúng tôi đưa ra một số đề xuất như sau[6]:

- *Thứ nhất*, trong quá trình biên soạn tài liệu giảng dạy các học phần biên – phiên dịch cần phải sưu tập, tổng hợp tài liệu có độ tin cậy cao xuất phát từ nhu cầu thực tiễn, tốt nhất là những văn bản nguồn do người dạy đã từng trực tiếp dịch thử trong quá khứ. Cần chọn những nội dung mang tính thời sự và tính thực tế, tuy nhiên cũng cần cho sinh viên dịch nhiều chủ đề đa dạng thay vì gói gọn ở một số lĩnh vực cố định hoặc lĩnh vực mà người dạy quan tâm (Choi Jeong Hwa, 2006) [7]. Sinh viên ngành Hàn đa phần chỉ quan tâm đến việc học tiếng Hàn thật giỏi, ít tìm hiểu về kinh tế, chính trị hai nước Việt Nam, Hàn Quốc. Kể cả sinh viên ngành Hàn Quốc học được học các học phần như lịch sử, địa lý, kinh tế Hàn Quốc nhưng đôi lúc hỏi về các vấn đề lịch sử, địa lý của Việt Nam thì lại không trả lời được. Cần lựa chọn những bài viết mang tính chất bao quát để sinh viên tiếp thu được lượng kiến thức nhiều hơn, phổ quát hơn. Chẳng hạn với chủ đề Địa lý, có thể chọn những bài viết như “Tổng quan địa lý Việt Nam” thay vì một bài viết cụ thể về một địa danh hay vùng miền nào đó. Như vậy trong quá trình dịch bài, sinh viên có được cái nhìn tổng quát về địa lý của nước mình, điều này sẽ giúp ích cho công việc sau này, nhất là những sinh viên theo ngành du lịch;

- *Thứ hai*, cần giới thiệu cho sinh viên nhiều phương pháp dịch khác nhau thay vì chỉ chăm chăm dịch thẳng, dịch nguyên tự, bởi vì không phải câu văn nào cũng phù hợp với cách dịch này. Trước khi bắt tay vào dịch bài, cần phải tìm hiểu rõ bối cảnh ngôn ngữ, văn hoá của vấn đề được nhắc đến trong tài liệu nguồn để lựa chọn từ ngữ cho phù hợp. Khi gặp một thuật ngữ lạ mà bản thân chưa nắm rõ, thay vì chỉ dùng từ điển để tra ra từ đó rồi cho vào bản dịch thì nên vận dụng các công cụ hỗ trợ như Google, Naver hoặc tìm đến chuyên gia về lĩnh vực đó để tìm kiếm lời giải thích phù hợp. Một bản dịch mà bản thân người dịch đọc lên còn chưa hiểu thì khó trông cậy vào người đọc sẽ hiểu được hoàn toàn nội dung mình đã dịch. Trong quá trình sửa bài dịch trên lớp, người dạy có thể đặt câu hỏi để sinh viên giải thích tại sao dùng từ này, và từ này có nghĩa là gì để kiểm tra xem sinh viên có thật sự nắm rõ nội dung của văn bản không;

- *Thứ ba*, cần hình thành thói quen đọc báo và xem tin thời sự cho sinh viên ngay khi bước chân vào đại học. Có thể nói, việc thiếu hụt kiến thức nền về các vấn đề khác nhau trong đời sống một phần đến từ việc văn hoá đọc chưa được hình thành và lan toả trong tầng lớp sinh viên ngày nay. Đọc báo nhiều không chỉ giúp sinh viên có thêm kiến thức xã hội mà còn giúp nâng cao vốn từ vựng và kỹ năng viết văn, cả tiếng Hàn lẫn tiếng Việt. Trước khi sinh viên hình thành được thói quen đọc báo thì người dạy sẽ đóng vai trò cung cấp tài liệu cho sinh viên đọc trong quá trình chuẩn bị bài ở nhà. Lấy ví dụ ở học phần “Biên – phiên dịch báo chí”, khi giao cho sinh viên một bài báo tiếng Hàn liên quan đến cuộc gặp mặt của Chủ tịch nước Việt Nam với Tổng thống Hàn Quốc để dịch ra

tiếng Việt thì người dạy có thể đưa cho sinh viên một số bài báo tiếng Việt có nội dung liên quan để đọc trước. Việc đọc những bài báo như vậy giúp sinh viên có thể mở mang kiến thức về lĩnh vực chính trị. Chẳng hạn như tên gọi của các chức danh trong bộ máy nhà nước của Việt Nam và Hàn Quốc, những lĩnh vực hợp tác mà hai nước đang triển khai... Bên cạnh đó, việc đọc báo còn giúp sinh viên mở rộng vốn từ vựng tiếng Việt về chủ đề chính trị, từ đó có thể sử dụng được từ ngữ phù hợp khi dịch bài.

3. KẾT LUẬN

Nhìn chung, để trở thành một dịch giả giỏi không chỉ đòi hỏi năng lực ngôn ngữ mà còn cả những kiến thức khác nhau dàn trải trên nhiều lĩnh vực. Từ những lỗi sai mà chúng tôi chỉ ra trong bài viết này, có thể thấy tầm quan trọng của giảng viên phụ trách các học phần biên – phiên dịch rất lớn trong việc giúp sinh viên hình thành nên tư duy ngôn ngữ, thói quen làm việc chín chu và niềm say mê tìm tòi những điều mới mẻ mà mình chưa biết. Vì đây cũng là những điều kiện cơ bản để trở thành một dịch giả giỏi giữa bối cảnh người theo học tiếng Hàn càng lúc càng đông và các công cụ dịch đang ngày càng hoàn thiện hơn. Do giới hạn của đề tài cũng như hạn chế về mặt kinh nghiệm, chúng tôi chỉ mới giới thiệu những nội dung khái quát nhất dựa trên kinh nghiệm giảng dạy những học phần biên – phiên dịch của bản thân người viết. Hy vọng trong tương lai sẽ có những bài viết chuyên sâu hơn với những thống kê cụ thể hơn để có thể trở thành nguồn tài liệu tham khảo hữu ích cho khoa học và thực tiễn.

4. TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nghiêm Thị Thu Hương, Nhập môn Biên – Phiên dịch tiếng Hàn, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2021.
- [2] Nghiêm Thị Thu Hương, Biên dịch báo chí Việt – Hàn, Hàn – Việt. Lý thuyết đến thực hành, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2023.
- [3] Vũ Văn Đại. Vấn đề nội địa hoá thông tin. Tạp chí Khoa học Ngoại ngữ, Trường Đại học Hà Nội, số 53, 12-2017: pp3-17.
- [4] Vũ Văn Đại. “Nội địa hoá thông tin” trong bối cảnh toàn cầu hoá. <https://nhandan.vn/noi-dia-hoa-thong-tin-trong-boi-can-h-toan-cau-hoa-post307465.html>, 2017. Truy cập ngày: 25/12/2023.
- [5] Trần Thị Hương, Nguyễn Thị Phương Mai, Park Ji Hoon, Giáo trình dịch Việt – Hàn, từ lý thuyết đến thực tiễn, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2018.
- [6] Lương Quốc An, Những khó khăn khi giảng dạy biên – phiên dịch tiếng Hàn và một vài đề xuất phương án giảng dạy nội dung này ở Đại học, Cao đẳng theo hướng ứng dụng thực tế, Kỷ yếu Hội thảo khoa học quốc tế VLSC 2023 – Ngoại ngữ, một trong những năng lực thiết yếu của người lao động Việt Nam trong bối cảnh hội nhập quốc tế, 2022: pp151-163.
- [7] 최정화 (2006), 통역-번역사에 도전하라, (주)도서출판 넥서스 (Choi Jeong Hwa (2006), Thử thách làm nhà thông-phiên dịch, NXB. NEXUS Books).